

Tusculum

**SALONITANSKA MUZA
DUJE RENDIĆA-MIOČEVIĆA**

2017
SOLIN-10/2

Tusculum
10/2

Solin, 2017.

Nakladnik

Javna ustanova u kulturi
Zvonimir Solin
Kralja Zvonimira 50
Solin

Za nakladnika

Špiro Žižić

Urednik

Marko Matijević

Nakladnički savjet

Joško Belamarić
Nenad Cambi
Josip Dukić
Miroslav Katić
Šime Marović
Dražen Maršić
Ivica Žižić

Grafičko oblikovanje i priprema za tisak

Marko Grgić

Tisak

Suton Graf Zagreb

Za tiskaru

Tihomir Kujundžić

Naklada

500 primjeraka

Časopis je uvršten u podatkovne baze: ESCI (Emerging Sources Citation Index), DOAJ (Directory of Open Access Journals), AWOL (The Ancient World Online), Hrčak (Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske).

Izdavanje časopisa novčano podupiru Grad Solin i Ministarstvo znanosti i obrazovanja.

UDK 908(497.5-37 Solin)

Tiskana inačica: ISSN 1846-9469

Mrežna inačica: ISSN 1849-0417

Tusculum

Časopis za solinske teme

10/2

Solin, 2017.

ZBORNİK RADOVA SA ZNANSTVENOGA KOLOKVIJA

SALONITANSKA MUZA DUJE RENDIĆA-MIOČEVIĆA

Dignum laude virum Musa vetat mori /

Muza ne dopušta da umre muž vrijedan hvale

(Hor., Carm. IV, 8, 28)

Pripremni odbor

Jasna Jeličić-Radonić, Mirjana Matijević Sokol, Marina Šegvić,
Špiro Žižić, Dino Demicheli, Ivan Matijević

Solin, 29. lipnja 2016.

Sadržaj

9		Predgovor
11-18	Marina Šegvić	Duje Rendić-Miočević (Split, 29. 6. 1916. – Zagreb, 30. 4. 1993.)
19-21	Ivan Mirnik	Opus Duje Rendića-Miočevića na suvremenim znanstvenim međumrežnim stranicama
23-36	Nenad Cambi	Nova svjedočanstva solarnih i mističkih kultova u Dalmaciji
37-55	Ante Rendić-Miočević	Arheološka istraživanja na spoju gradskih bedema sjeverno od <i>Porta Caesarea</i> u Solinu (1970. – 1973.)
57-66	Jasna Jeličić-Radonić	<i>Gloria virtutem tamquam umbra sequitur</i>
67-75	Joško Belamarić	Rendić-Miočevićeva teza o sadržaju uništenoga središnjeg motiva friza Dioklecijanova mauzoleja
77-92	Mirjana Matijević Sokol	Od epitafa svećenika Ivana do epitafa kraljice Jelene
93-97	Tonko Maroević	Uklesani stihovi, usklađeni prepjevi Prevoditeljsko-priredivački prinos Duje Rendića-Miočevića
99-120	Bruna Kuntić-Makvić	<i>Διάλεκτος, γράμματα, signum</i> Službena komunikacija ilirskih vladara prema izvještajima starih pisaca
121-127	Jelena Marohnić	Isejski natpis s najviše negrčkih imena (Brunšmid br. 12)
129-141	Branka Migotti	Nadgrobnni spomenik obitelji Aurelija Januarija iz Dobrinaca kod Rume (<i>Caput Bassianense</i>)
143-173	Ivan Radman-Livaja	Pregled ilirske onomastike na sisačkim teserama
175-197	Dino Demicheli	Neobjavljeni i nepoznati rimskodobni natpisi iz istraživanja Ejnara Dyggvea u Šupljoj crkvi u Solinu
199-210	Ivan Matijević	O vojnoj karijeri centuriona Lucija Varija [---] po natpisu ILlug 2098 iz Salone
211-219	Josip Dukić	<i>Salona Christiana</i> – Pisana ostavština don Frane Bulića biblioteci Centralnoga bogoslovnog sjemeništa u Splitu
221-232	Vladimir Sokol	Aleja istraživača Salone – Dolina hrvatskih kraljeva Važnost Dalmacija/e za hrvatsku povijest kroz rezultate njihova bavljenja

PREDGOVOR

Prošle godine 29. lipnja obilježili smo 100 godina od rođenja arheologa Duje Rendića-Miočevića, znamenitoga istraživača Salone. Kao studenti arheologije proveli smo s profesorom Rendićem početkom sedamdesetih godina prošlog stoljeća (1972., 1973., 1974.) nekoliko istraživačkih kampanja u Saloni na spoju bedema stare jezgre Salone i njezina istočnog dijela sjeverno od poznatih *Porta Caesarea*. Tada smo u potpunosti doživjeli posebnu vezu Duje Rendića-Miočevića sa Salonom i Solinom. Upravo zato smo mi, njegovi studenti, kolege i prijatelji, inicirali još jednom prisjećanje na našega Profesora jednodnevnim skupom na mjestu kojemu je posvetio velik dio svoga znanstvenog opusa. Dragi Profesor, *natus et nutritus* u Splitu, ali stalno vezan uz Salonu - Solin, danas počiva u sjeni čempresa Lovrinca i kao čuvar bdije nad Salonom i svojim Splitom, pa i kroz nas, svoje učenike. Ovaj skup naš je darak zahvalnosti Duji Rendiću-Miočeviću.

Skup smo realizirali uz svesrdnu podršku Grada Solina i Doma Zvonimir kojima zahvaljujemo, jer teško bismo bez njihove materijalne i moralne pomoći mogli obilježiti ovu važnu godišnjicu koja može biti onaj kamen temeljac za novi pristup spomenicima Salone i Solina u budućnosti.

Znanstveni kolokvij, posvećen našem dragom Profesoru, potpuno je ostvaren objavom izlaganja svih sudionika u posebnom broju Časopisa za solinske teme *Tusculum 10/2*, što je izraz poštovanja salonitanskoga djela Duje Rendića-Miočevića. A to najbolje ilustrira Horacijev stih *Dignum laude virum Musa vetat mori / Muza ne dopušta da umre muž vrijedan hvale (Hor., Carm. IV, 8, 28)*.

Jasna Jeličić-Radonić i Mirjana Matijević Sokol

Duje Rendić-Miočević

Josip Dukić

Salona Christiana – Pisana ostavština don Frane Bulića biblioteci

Centralnoga bogoslovnog sjemeništa u Splitu

Josip Dukić
HR, 21000 Split
Katolički bogoslovni
fakultet u Splitu
Zrinsko-Frankopanska 19

Tema ovoga rada je ostavština don Frane Bulića (Vranjic, 4. listopada 1846. – Zagreb, 29. srpnja 1934.) Centralnom bogoslovnom sjemeništu u Splitu u kojemu je on dobio teološku izobrazbu (1865. – 1869.), odnosno biblioteci Centralnoga bogoslovnog sjemeništa kojom danas upravlja Katolički bogoslovni fakultet u Splitu. Riječ je o 28 svezaka rukopisne i tiskane građe (1880. – 1934.) koja se odnosi na Salonu, ali i na druge srodne teme. Nažalost, jedan svezak je nestao pa se sada u biblioteci čuva 27 svezaka. Osamdeset godina nakon don Franine smrti, godine 2014., započeo je projekt sređivanja cjelokupne ostavštine, njezino skeniranje, popisivanje i zaštita. U projektu sudjeluje nekoliko splitskih ustanova. Nositelj projekta je Katolički bogoslovni fakultet, a suradnici su Arheološki muzej u Splitu, Filozofski fakultet – Odjel za povijest, Konzervatorski odjel i Dom kulture Zvonimir iz Solina. Na jesen 2017., nakon dvogodišnjeg rada, trebala bi završiti treća faza projekta.

Ključne riječi: Frane Bulić, *Salona Christiana* – ostavština, Centralno bogoslovno sjemenište Split, Katolički bogoslovni fakultet u Splitu, Arheološki muzej u Splitu, Filozofski fakultet u Splitu – Odjel za povijest, Konzervatorski odjel u Splitu, Dom kulture Zvonimir Solin

UDK: 091: Bulić, F.
027.7(497.5 Split)

Pregledni članak
Primljeno: 9. srpnja 2017.

Don Frane Bulić, darovatelj svezaka *Salona Christiana*

Don Frane Bulić (Vranjic, 4. listopada 1846. – Zagreb, 29. srpnja 1934.) spada među najpriznatije Hrvate u domovini i svijetu.¹ Bio je svećenik, profesor i odgojitelj, prosvjetitelj, političar, konzervator, povjesničar, arheolog i epigrafičar. Djetinjstvo je proveo u rodnom Vranjicu, u blizini Salone, nekadašnjega središta rimske provincije Dalmacije. Nakon školovanja u Priku kod Omiša, Splitu, Zadru i Beču, koje je trajalo sveukupno 21 godinu, don Frane je 53 godine obavljao razne službe u Dubrovniku, Zadru i Splitu. Od 1873. do 1926. bio je gimnazijski profesor, školski nadzornik, ravnatelj splitske gimnazije, konzervator i ravnatelj Arheološkoga muzeja u Splitu, urednik uglednoga arheološkog časopisa *Bullettino di archeologia e storia dalmata*. S radom je nastavio i nakon umirovljenja

godine 1926. Za trajanja službi napisao je i objavio velik broj popularnih i znanstvenih radova u europskim i ponajviše hrvatskim novinama i časopisima. Člancima valja pridodati i nekoliko vrijednih knjiga. Po dosadašnjim podacima, don Franin prvi rad objavljen je 1875., a posljednji 1934., u godini kada je napustio ovaj svijet. Sveukupno, ne računajući vrijeme studija, don Frane je pisao gotovo 60 godina.

Može se bez dvojbe reći da je don Frane bio i ostao najbolji epigrafičar u Hrvatskoj. Zahvaljujući studiju arheologije i epigrafije u Beču, gdje je upoznao ponajbolje profesore O. Hirschfelda, T. Mommsena i W. Kubitscheka, Bulić je stekao zavidnu razinu znanja koje je kasnije znatno proširio. Kada je 1884. preuzeo službu ravnatelja Arheološkoga muzeja u Splitu, Bulić je zatekao zbirku od oko 600 natpisa. Po

¹ Navodim samo nekoliko važnijih radova o don F. Buliću: O. Randi 1926, str. 580-587; B. Poparić 1934, str. 505-526; M. Bonačić Mandinić 1984, str. 69-151; N. Cambi 1984, str. 7-52; Lj. Boban 1985, str. 167-213. O 50. obljetnici don Franine smrti 1984. godine održana su u Splitu dva znanstvena skupa, vidi S. Kovačić 1985a, str. 249-253.

odlasku iz muzeja nakon 43 godine sustavnoga rada zbirka natpisa narasla je na 6000 epigrafskih jedinica.² Don Frane je svaki natpis proučio i inventirao u katalog.³ Od 1878. do 1926. objavio je u muzejskom časopisu u rubrici *Inscrizioni inedite* gotovo sav epigrafski materijal iz Salone i Dalmacije te je napisao brojne članke na temelju te epigrafske građe. Tu svakako vrijedi izdvojiti temu o salonitanskim mučenicima.⁴ Upravo se natpisi često spominju u pismima i ostaloj tiskanoj građi koja su čuva u splitskoj ostavštini.

Valja naglasiti da je bilo osoba koje se nisu slagale s don Franom i njegovim načinom rada. Pojedincima nije odgovarao njegov karakter, a neki su mu zavidjeli na uspjehu. Neslaganja su ponekad prerasla u ozbiljne sukobe. Dvije velike rane na don Franinu srcu bile su njegovo umirovljenje 1926. kao ravnatelja Arheološkoga muzeja i njegov višegodišnji sukob s pojedinim svećenicima u vezi salonitanskih mučenika. Štoviše, pitanje sv. Dujma i apostoliciteta splitske Crkve dovelo je u prvom desetljeću 20. stoljeća do polarizacije znanstvene i vjerničke javnosti. Nikada prije i nikada poslije nije se žučljivije sporilo o salonitanskim hagiografskim temama. Po Tomi Arhiđakonu i višestoljetnoj splitskoj tradiciji postojala su dva Dujma, jedan iz Antiohije, suvremenik apostola Petra, a drugi Solinjanin, sobar cara Maksimilijana. Na Dujmu, učeniku sv. Petra, splitska je Crkva gradila svoj apostolicitet. To tradicionalno uvjerenje prvi je u 18. stoljeću doveo u sumnju Antun Matijašević Karamaneo ustvrdivši da je postojao samo jedan Dujam, a potpuno ga je promijenio don Frane koji je iznio tezu po kojoj je Dujam bio mučen u vrijeme cara Dioklecijana. Don Franina tvrdnja izazvala je brojne polemike i vrlo teške optužbe, sudski spor i odredbu iz Rima po kojoj je, kako se ne bi zbunjivalo vjernike, bilo zabranjeno pisati o sv. Dujmu na narodnom jeziku. Unatoč snažnim pritiscima don Frane je ostao pri svom uvjerenju, a njegova teza danas je prihvaćena u znanstvenom svijetu i u liturgijskoj praksi splitske Crkve. No, valja naglasiti da je put do istine bio dug i mukotrpan.⁵

Za svoj rad don Frane je primio brojna priznanja iz Hrvatske i svijeta. No, ipak, uspoređujući broj primljenih nagrada može se lako uočiti da ih je više pristiglo iz svijeta nego iz Hrvatske, a ponajmanje iz Dalmacije i Splita.

Projekt sređivanja ostavštine don Frane Bulića

Kao što je već rečeno, od cjelokupne don Franine ostavštine nedostaje jedan svezak i to prvi u nizu (br. I A). Kada je i pod kojim okolnostima taj svezak nestao, nije nam poznato. Svi ostali svesci, uvezani u polukožu, na svom hrptu imaju pozlaćeni zajednički naslov *Salona Christiana – Quaestio de Martyribus Salonitanis*. Uz taj naslov prvi svezak ima podnaslov *Coemeterium Manastirine*, drugi svezak *Coemeterium Marusinac*, treći svezak *Coemeterium: a) Manastirine*, b) *Marusinac*, svesci od trinaest do osamnaest *Melita*, a devetnaesti svezak *Illyricum sacrum*. Svesci su poredani po slijedu nastajanja počevši od 1880. do 1934. Na nekim svescima označene su po dvije, tri ili više godina. Svaka jedinica u pojedinom svesku, bilo da je riječ o članku, pismu, dopisu ili nekom drugom dokumentu, nosi svoj redni broj, ili oznaku bb (bez broja), što je don Frane svojom rukom napisao. Uvez većega dijela svezaka bio je u lošem stanju i trebao je žurni popravak.

Cjelokupnu građu od 1934. do 2014., kada je započeo projekt sređivanja, koristilo je u svojim radovima nekoliko istraživača. Dio vrlo važne korespondencije između don F. Bulića i H. Delehayea priredio je za tisak don Ivan Ostojić, ali ga je smrt omela pa nije dočekao njezinu objavu. Knjiga je objavljena u Splitu 1984. u prigodi 50. obljetnice rođenja don F. Bulića kao prva u pokrenutom nizu koji su priređivači, Crkva u svijetu i Splitsko-makarska nadbiskupija, nazvali *Correspondentia Buliciana*.⁶ Knjiga je do ljeta 2017. ostala i jedina u tom nizu.

Vrijedan spomena je članak *La discussion autour des martyrs de Salone au tournants des XIXe-XXe s.* koji obiluje podacima koje je Ch. Molette preuzeo iz don Franine ostavštine. U tekstu autor raspravlja o kultu salonitanskih mučenika i analizira vrlo živu raspravu o toj temi koja se vodila na prijelazu 19. u 20. stoljeće.⁷

Građu iz svezaka koristio je i don Slavko Kovačić u svojim radovima od kojih svakako treba izdvojiti članke: *Pitanje početaka Salonitanske crkve u historiografiji i u sklopu općih spoznaja o procesu širenja kršćanstva na Sredozemlju do sredine 3. stoljeća*. Taj članak je objavljen 2008. godine u Zborniku radova *Salonitansko-splitska crkva*,⁸ a pripremljen

2 Za vezu don Frane i europskih arheologa i epigrafičara vidi radove E. Marin 1984, str. 233-236; E. Marin 1986, str. 71-101; E. Marin 1994, str. 54; E. Marin 1998, str. 397-406. Vidi također objavljenu korespondenciju don F. Bulića i H. Delehayea u: I. Ostojić 1984.

3 *Catalogus inscriptionum Musei Archaeologici Spalati: A, I (1-2804), A, II (2805-5525)*.

4 F. Bulić 1896, str. 102-103; F. Bulić 1898a, str. 101-104; F. Bulić 1898b, str. 113-132; F. Bulić 1900a, str. 122-126; F. Bulić 1900b, str. 216-223; F. Bulić 1900c, str. 224-229; F. Bulić 1900d, str. 273-293; F. Bulić 1906a, str. 246-256; F. Bulić 1906b, str. 268-304; F. Bulić 1906c, str. 48-68; F. Bulić 1912 (suppl.); F. Bulić 1916, str. 126-139; F. Bulić 1922, str. 64-102; F. Bulić 1923, str. 100-102; F. Bulić 1927, str. 32-35; F. Bulić 1928, str. 55-71.

5 Usp. Ch. Molette 1990, str. 189-219; J. Dukić 2010g, str. 205-220.

6 Usp. I. Ostojić 1984.

7 Usp. Ch. Molette 1990.

8 S. Kovačić 2008, str. 17-40.

Slika 1
Ostavština don F. Bulića, Split, knjižnica KBF-a, 23. lipnja 2014.

je 2004. za Međunarodni skup održan u prigodi 1700. godina mučeništva Dujma i salonitanskih mučenika, koji su organizirali Splitsko-makarska nadbiskupija i Arheološki muzej u Splitu. Drugi članak *Arheolog i hagiograf don Frane Bulić u polemici o mjestu brodoloma sv. Pavla, Mljetu ili Malti*, objavljen je 2009. godine.⁹ Vrijedni su spomena i Kovačićevi članci: *Komemoracije, znanstveni skupovi i izložbe u Splitu i Solinu u povodu 50. obljetnice smrti don Frane Bulića te Don Frane Bulić i glagoljica*, objavljeni 1985. godine.¹⁰

Brojne dokumente iz don Franine ostavštine koriste je autor ovog rada u feljtonu *Iz don Franine škrinje*, koji je objavljen u sedamnaest nastavaka u solinskom mjesecniku *Solinska kronika*.¹¹ Feljton je potom ukoričen s drugim radovima i objavljen 2016. u knjizi *Nije sve tako crno*.¹² U feljtonu je prvi put korištena korespondencija nastala između don Frane i nekoliko poznatih osoba, ponajviše njegovih učenika i prijatelja. Tako su u tekstovima korištena pisma koja je Bulić razmijenio sa svećenicima Antom Alfirevićem, Mihovilom Baradom, Ivanom Delalleom, Lukom Jelićem, Petrom Kaerom, Ivanom Markovićem, Markom Perojevićem i Kerubinom Šegvićem, ali i drugim poznatim osobama kao što su Jozo Kljaković, Jakov Ceresatti, Ante Katalinić (ljekarnik), Ante Katalinić (profesor), Tadija Smičiklas, Jakov Michieli, Josip Jiriček i drugi.

Autor ovoga rada objavio je 2010. i članak *Don Frane Bulić na sudu*. U radu se tematizira sudski spor između don F. Bulića i don P. Kaera oko salonitanskih mučenika, koji je trajao gotovo devet godina i nikada nije okončan. Većina podataka o sporu preuzeta je iz korespondencije u Bulićevoj ostavštini koja je, u izvorniku i prijepisu, sačuvana zahvaljujući Bulićevoj angažiranosti i prvi put je objavljena u tom radu.¹³

Projekt sređivanja Bulićeve ostavštine neformalno je započeo 2006. kada je autor ovoga rada sa studentima Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u okviru seminara *Don Frane Bulić i Salona* započeo popisivati i koristiti građu na hrvatskom jeziku. Uvidjevši da se radi o vrlo zahtjevnom poslu odlučeno je pričekati neka bolja vremena, što se i dogodilo u proljeće 2014. kada je Katolički bogoslovni fakultet odvojio prva financijska sredstva za projekt što je omogućilo početak sustavnoga rada na skeniranju, popisivanju i konzervaciji građe, a to će po svemu sudeći potrajati nekoliko godina.

Odlukom Fakultetskoga vijeća KBF-a na Četvrtoj redovitoj sjednici 16. siječnja 2014. donesena je Odluka o dodjeli sredstava za projekt koji je preko Katedre za crkvenu povijest prijavljen pod nazivom *Pisana ostavština don Frane Bulića*. Nedugo nakon toga došlo je do proširenja suradnje i uključivanja u projekt nekoliko važnih ustanova grada Splita: Arheološkoga muzeja u Splitu, Filozofskoga fakulteta u Splitu – Odjela za povijest i Doma kulture Zvonimir iz Solina. Na sastanku predstavnika spomenutih ustanova koji je održan 24. veljače 2014. u uredu dekana KBF-a dr. sc. Ante Mateljana, sudjelovali su osim dekana i prodekan za znanost KBF-a dr. sc. Ante Vučković, voditelj projekta dr. sc. Josip Dukić, ravnatelj Arheološkoga muzeja u Splitu mr. sc. Damir Kliškić, pročelnik Odsjeka za povijest Filozofskoga fakulteta u Splitu dr. sc. Marko Trogrlić i djelatnik Doma kulture Zvonimir Mario Matijević, dipl. teol., koji je ujedno i student na poslijediplomskom studiju KBF-a u Splitu. Glavni zaključak sastanka je dogovor o zajedničkoj suradnji na projektu, ali i proširenje buduće suradnje. Tada je dogovoreno da bi, ovisno o razvoju projekta, trebalo uslijediti i potpisivanje institucionalne suradnje između te četiri ustanove.

Zahvaljujući financijskim sredstvima Katoličkoga bogoslovnog fakulteta, Arheološkoga muzeja i Doma kulture Zvonimir uskoro je nabavljeno računalo i dva skenera

9 Usp. M. Demović 2009, str. 307-313.

10 S. Kovačić 1985a, str. 249-253; S. Kovačić 1985b, str. 169-181.

11 J. Dukić 2009a, str. 18-19; J. Dukić 2009b, str. 18-19; J. Dukić 2009c, str. 18-19; J. Dukić 2009d, str. 18-19; J. Dukić 2009e, str. 20-21; J. Dukić 2009f, str. 18-19; J. Dukić 2009g, str. 18-19; J. Dukić 2009h, str. 20-21; J. Dukić 2009i, str. 18-19; J. Dukić 2009j, str. 20-21; J. Dukić 2009k, str. 18-19; J. Dukić 2009l, str. 18-19; J. Dukić 2010a, str. 20-21; J. Dukić 2010b, str. 18-19; J. Dukić 2010c, str. 18-19; J. Dukić 2010d, str. 18-19; J. Dukić 2010e, str. 18-19; J. Dukić 2010f, str. 18-19.

12 J. Dukić 2016, str. 147-274.

13 J. Dukić 2010g, str. 205-220.

Slika 2
Ostavština u vrijeme skeniranja, Split, knjižnica KBF-a, 23. lipnja 2014.

Slika 3
Popisivanje građe (M. Batina, Z. Plenković), Split, knjižnica KBF-a, 23. lipnja 2014.

te je 7. travnja 2014. započelo skeniranje i popisivanje građe. Na projektu su radile studentice Zrinka Plenković i Miroslava Batina te studenti Ivan Trpimir Lozić i Jure Gudelj. Sukladno osiguranim sredstvima, prva faza projekta u akademskoj godini 2013./2014. dovršena je 3. srpnja 2014. Rad na građi odvijao se u priručnoj biblioteci KBF-a. U spomenutom razdoblju studenti su uspjeli skenirati 16.698 listova i popisati 17 svezaka, a restauratorica Nevenka Perić-Klarić uspjela je popraviti i učvrstiti uvez šest svezaka. Kod popisivanja građe na francuskom, njemačkom i talijanskom jeziku studenticama su pomogli Stjepan Lapenda, Marko Trogrlić i Josip Dukić.

Druga faza projekta u akademskoj godini 2014./2015. započela je 6. travnja 2015. a privedena je kraju 26. lipnja 2015. Rad se ponovno odvijao u priručnoj biblioteci

KBF-a. Posao skeniranja vodili su studenti KBF-a Jure Gudelj i Ivan Trpimir Lozić, dok su građu popisivale studentice istoga fakulteta Matea Bazina i Josipa Burazer. Kod popisivanja građe na francuskom, njemačkom i talijanskom jeziku studenticama ponovno su pomogli Stjepan Lapenda, Marko Trogrlić i Josip Dukić. U drugoj fazi skenirano je 10.798 listova, popisano 14 svezaka (10 svezaka iz biblioteke KBF-a, četiri sveska iz Arheološkoga muzeja) te popravljeno i uvezom učvršćeno šest svezaka.

U tijeku je treća faza projekta u akademskoj godini 2015./2016. u koji se uz dosadašnje sudionike, Katolički bogoslovni fakultet, Arheološki muzej, Filozofski fakultet i Dom kulture Zvonimir, pridružio Konzervatorski odjel u Splitu, što će svakako biti od velike koristi budući da se u arhivu te ustanove čuva vrijedna pisana i fotografska

Slika 4
Građa u novom ormaru, Split, knjižnica KBF-a, 12. srpnja 2017.

ostavština vezana uz don Franu, koji je dugo godina bio konzervator Središnjega povjerenstva za splitsko okružje i Dalmaciju. Katedra za crkvenu povijest uputila je 14. prosinca 2016. Fakultetskom vijeću KBF-a u Splitu molbu koja je pozitivno riješena. Tako je Fakultet po treći put odobrio sredstva za rad koja će uz sredstva Arheološkoga muzeja i Doma kulture Zvonimir omogućiti kvalitetan nastavak rada. U trećoj fazi projekt će novčano pomoći Konzervatorski odjel u Splitu i Splitsko-dalmatinska županija. U projekt su uključeni studenti Jure Gudelj, Ante Marević, Ivan Čotić i Toni Dukić. Oni su u lipnju 2017. sredili drugu arhivsku ostavštinu koja se čuva u knjižnici KBF-a, što je omogućilo prebacivanje don Franine ostavštine iz priručne knjižnice u ormare koji se nalaze u glavnoj prostoriji knjižnice. Studenti s radom nastavljaju u rujnu 2017. kada je predviđeno skeniranje materijala koji se čuva u arhivu Konzervatorskoga odjela, zatim popisivanje građe iz četiri sveska koja su već skenirana, a vlasništvo su Arheološkoga muzeja u Splitu. Glavni dio posla u trećoj fazi bit će računalna obrada skenova i pretvaranje u pdf formate što će istraživačima omogućiti lagano pretraživanje i korištenje građe. Studente će u tom poslu podučiti doktorand Ante Brešić. Kod popisivanja građe na stranim jezicima studentima će ponovno pomoći Stjepan Lapenda, Marko Trogrlić i Josip Dukić, dok će Nevenka Perić-Klarić nastaviti sa zaštitom i popravkom uvezâ.

Salona Christiana – sumarna analiza građe

Nakon što je građa koja se čuva u biblioteci Katoličkoga bogoslovnog fakulteta skenirana i većim dijelom popisana, može se pristupiti njezinoj sumarnoj analizi. U 27 svezaka sačuvano je sveukupno oko 2637 različitih dokumenata. Tako se, na primjer, u svescima čuva tekst o osnivanju Naukovne zaklade don F. Bulića i uvjetima njezina stipendiranja,¹⁴ popis članova Kongregacije za obrede,¹⁵ životopis don Petra Kaera,¹⁶ panegirik u čast sv. Dujma,¹⁷ osmrtnice don Anti Paraću, don Blažu Čulinu, don Ivanu Deviću, Charlesu de Smedtu i splitskom biskupu Jurju Cariću,¹⁸ zatim dekret na talijanskom jeziku Biskupskoga ordinarijata u Splitu upućen don Josipu Bervaldiju i dekret šibenskog biskupa Vinka Pulišića upućen don Petru Kaeru.¹⁹

U ostavštini se također čuva jedan poziv na simpozij,²⁰ plakat povodom posvećenja Kvirina Klementa Bonefačića 30. rujna 1923.,²¹ četiri sličice vezane uz razne prigode, osam brzojava, šest računa, 82 vizitke, zatim brojne don Franine opaske, sedam raznih izvještaja, pet zapisnika, nekoliko prijepisa pisama i članaka i brojne bilješke. Mogu se tu pronaći i dvije recenzije, 18 izvadaka iz novina, oko 500 članaka, te oko 170 raznih vrsta manjih i većih knjiga. Na kraju valja naglasiti da su u ostavštini osobito vrijedne razglednice, dopisnice, brojni dopisi te preko 1300 pisama.

Iz dopisa i pisama razabire se Bulićeva povezanost sa preko 200 poznatih ličnosti, od kojih su brojni bili stranci. Od korespondencije treba istaknuti povezanost s kršćanskim arheolozima među kojima se ističu J. Zeiller, O. Marruchi, L. Duchesne, G. Gatti, bolandist belgijski hagiograf H. Delehay, hagiograf G. Morin, F. van Ortroj i mnogi drugi. Od naših osoba ističemo dopisivanje s doktorima don I. Delalleom, don M. Baradom, don L. Jelićem i drugim osobama koje su bile od iznimne važnosti za našu historiografiju i hagiografiju.

Glavni cilj ovog projekta je predstaviti rad don Frane Bulića i njegov znanstveni i kulturni doprinos hrvatskoj i europskoj znanosti. On je u jednom od svojih dopisivanja zapisao: »Kad već neće da Split vežu s Evropom kakvom-takvom željeznicom, neka je vezan barem mojom korespondencijom.« Te Bulićeve riječi potakle su skupljanje građe, skeniranje i njezinu zaštitu. Svakako, posao neće biti dogotovljen u jesen 2017. po završetku treće faze projekta. Sve što je do ovoga trenutka učinjeno smatramo solidnim temeljem za buduće projekte. Nastavlja se s prikupljanjem i obradom građe iz drugih ustanova, što će, nadajmo se, omogućiti objavu novih nastavaka u nizu *Correspondentia Buliciana*, ali i drugih publikacija. I što je najvažnije od svega, dosadašnji rad uvelike je pridonio sazrijevanju ideje o skorom osnivanju Centra za povijesna i teološka istraživanja »Don Frane Bulić«, što bi se uskoro trebalo dogoditi na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu.

14 SC, XXII (1926-1927), br. 54.

15 SC, IV (1901), br. 43.

16 SC, XI (1908), br. 70.

17 SC, XXII (1926-1927), br. 68.

18 SC, VIII (1905), br. 53; SC IX/2 (1906), bb; SC IX/2 (1906), br. 8; SC XIV (1911), br. 14; SC XVIII (1915-1919), bb.

19 SC, X (1907), br. 50; SC XII/1 (1909), br. 69.

20 SC, 1B (1880-1898), br. 67.

21 SC, XX (1922-1923), br. 131.

Kratice

- BASD = Bullettino di archeologia e storia dalmata
SC = Salona Christiana
SK = Solinska kronika
VAHD = Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku

Literatura

- Lj. Boban 1985 Ljubo Boban, *Prilozi za političku biografiju don Frane Bulića (1846.-1934.)*, Radovi Zavoda za hrvatsku povijest 18, Zagreb 1985, 167-213.
- M. Bonačić Mandinić 1984 Maja Bonačić Mandinić, *Nacrta za kronologiju života i rada don Frane Bulića*, Don Frane Bulić. Katalog izložbe, Split 1984, 69-151.
- F. Bulić 1896 Frane Bulić, *Il coperchio del sarcofago di Augusta*, BASD XIX, Spalato 1896, 102-103.
- F. Bulić 1898a Frane Bulić, *Iscrizione*, BASD XXI, Spalato 1898, 101-104.
- F. Bulić 1898b Frane Bulić, *I SS. Anastasio e Dojmo martiri salonitani*, BASD XXI, Spalato 1898, 113-132.
- F. Bulić 1900a Frane Bulić, *S. Menas*, BASD XXIII, Spalato 1900, 122-126.
- F. Bulić 1900b Frane Bulić, *L'arca delle reliquie di S. Dojmo vescovo e martire nel duomo di Spalato e l'arca dei SS. martiri salonitani nella cappella di S. Venanzio nel Battistero lateranese a Roma*, BASD XXIII, Spalato 1900, 216-223.
- F. Bulić 1900c Frane Bulić, *Iscrizione di un vescovo salonitano probabilmente di Giovanni V*, BASD XXIII, Spalato 1900, 224-229.
- F. Bulić 1900d Frane Bulić, *Sarcofago di Primus vescovo nipote di Domnionone martire*, BASD XXIII, Spalato 1900, 273-293.
- F. Bulić 1906a Frane Bulić, *L'iscrizione di S. Vincenzo martire caesaraugustano trovata a nord della basilica urbana a Salona*, BASD XXIX, Spalato 1906, 246-256.
- F. Bulić 1906b Frane Bulić, *Sull'anno della distruzione di Salona*, BASD XXIX, Spalato 1906, 268-304.
- F. Bulić 1906c Frane Bulić, *Contributo alla questione dei martiri salonitani SS. Dojmo ed Anastasio e del trasporto delle loro reliquie*, BASD XXIX, Spalato 1906, 48-68.
- F. Bulić 1912 Frane Bulić, *Contributo alla questione dei martiri salonitani SS. Dojmo ed Anastasio e del trasporto delle loro reliquie*, BASD XXXV, Spalato 1912, (suppl.).

- F. Bulić 1916 Frane Bulić, *Anno e giorno della morte, condizione e numero dei martiri salonitani*, BASD XXXIX, Spalato 1916, 126-139.
- F. Bulić 1922 Frane Bulić, *Contributo alla questione dei martiri salonitani SS. Dojmo ed Anastasio e del trasporto delle loro reliquie*, VAHD XLV, Split 1922, 64-102.
- F. Bulić 1923 Frane Bulić, *Contributo bibliografico alla questione dei martiri salonitani*, VAHD XLVI, Split 1923, 100-102.
- F. Bulić 1927 Frane Bulić, *Monogramatički natpisi triju biskupa solinskih iz V-VI vijeka*, Bogoslovska smotra XV, br. 1, Zagreb 1927, 32-35.
- F. Bulić 1928 Frane Bulić, *Sv. Venancije prvi biskup solinski i mučenik duvanjski*, Vjesnik hrvatskog arheološkog društva, n. s. XV, Zagreb 1928, 55-71.
- N. Cambi 1984 Nenad Cambi, *Frane Bulić*, u: Frane Bulić (prir. N. Cambi), *Izabrani spisi*, Split 1984, 7-52.
- M. Demović 2009 Miho Demović (ur.), *Brodolom sv. Pavla u vodama hrvatskog otoka Mljeta*, Zbornik radova znanstvenog skupa »Ignjat Đurđević i dubrovačka tradicija svetopavlovskog brodoloma u vodama hrvatskog otoka Mljeta«, Dubrovnik – Mljet, 10.-13. studenog 2008., Zagreb 2009, 307-313.
- J. Dukić 2009a Josip Dukić, *Od Vranjica do Manastirina*, SK 172 (XVI), Solin 15.1.2009, 18-19.
- J. Dukić 2009b Josip Dukić, *Od Babljače do Beča*, SK 173 (XVI), Solin 15.2. 2009, 18-19.
- J. Dukić 2009c Josip Dukić, *Don Franin mašklin*, SK 174 (XVI), Solin 15.3.2009, 18-19.
- J. Dukić 2009d Josip Dukić, *Don Franino pero*, SK 175 (XVI), Solin 15.4.2009, 18-19.
- J. Dukić 2009e Josip Dukić, *Don Frane i salonitanski mučenici*, SK 176 (XVI), Solin 15.5.2009, 20-21.
- J. Dukić 2009f Josip Dukić, *Don Franin doprinos salonitanskoj kršćanskoj epigrafiji*, SK 177 (XVI), Solin 15.6.2009, 18-19.
- J. Dukić 2009g Josip Dukić, *Don Frane Bulić i don Ivan Delalle (I)*, SK 178 (XVI), Solin 15.7.2009, 18-19.
- J. Dukić 2009h Josip Dukić, *Don Frane Bulić i fra Ivan Marković*, SK 179 (XVI), Solin 15.8.2009, 20-21.
- J. Dukić 2009i Josip Dukić, *Don Frane Bulić i don Ivan Delalle (II)*, SK 180 (XVI), Solin 15.9.2009, 18-19.
- J. Dukić 2009j Josip Dukić, *Don Frane Bulić i don Mihovil Barada*, SK 181 (XVI), Solin 15.10.2009, 20-21.
- J. Dukić 2009k Josip Dukić, *Don Frane Bulić i don Luka Jelić*, SK 182 (XVI), Solin 15.11.2009, 18-19.
- J. Dukić 2009l Josip Dukić, *Don Frane Bulić i Jozo Kljaković*, SK 183 (XVI), Solin 15.12.2009, 18-19.
- J. Dukić 2010a Josip Dukić, *Don Frane Bulić i politika*, SK 184 (XVII), Solin 15.1.2010, 20-21.

- J. Dukić 2010b Josip Dukić, *Don Frane Bulić i sv. Domnio (Dujam)*, SK 185 (XVII), Solin 15.2.2010, 18-19.
- J. Dukić 2010c Josip Dukić, *Don Frane Bulić i don Petar Kaer*, SK 186 (XVII), Solin 15.3.2010, 18-19.
- J. Dukić 2010d Josip Dukić, *Sukob don Frane Bulića i don Petra Kaera*, SK 187 (XVII), Solin 15.4.2010, 18-19.
- J. Dukić 2010e Josip Dukić, *Don Frane Bulić čuvar starina*, SK 188 (XVII), Solin 15.5.2010, 18-19.
- J. Dukić 2010f Josip Dukić, *Naprijed učitelju!*, SK 189 (XVII), Solin 15.6.2010, 18-19.
- J. Dukić 2010g Josip Dukić, *Don Frane Bulić na sudu*, Tusculum 3, Solin 2010, 205-220.
- J. Dukić 2016 Josip Dukić, *Nije sve tako crno*, Košute 2016.
- S. Kovačić 1985a Slavko Kovačić, *Komemoracije, znanstveni skupovi i izložbe u Splitu i Solinu u povodu 50. obljetnice smrti don Frane Bulića*, Croatica christiana periodica 9, br. 15, Zagreb 1985, 249-253.
- S. Kovačić 1985b Slavko Kovačić, *Don Frane Bulić i glagoljica*, Crkva u svijetu 20, br. 2, Split 1985, 169-181.
- S. Kovačić 2008 Slavko Kovačić, *Pitanje početaka Salonitanske crkve u historiografiji i u sklopu općih spoznaja o procesu širenja kršćanstva na Sredozemlju do sredine 3. stoljeća*, u: J. Dukić – S. Kovačić – E. Višić-Ljubić (ur.), *Salonitansko-splitska crkva*, Split 2008, 17-40.
- E. Marin 1984 Emilio Marin, *Mmgr. Frane Bulić i evropski epigrafičari – Naše antičko nasljeđe pred znanstvenom javnošću*, Živa antika 34, br. 1-2, Skoplje 1984, 233-236
- E. Marin 1986 Emilio Marin, *Bulić i suvremenici domaći i strani*, VAHD 79, Split 1986, 71-101.
- E. Marin 1994 Emilio Marin, *Pro Salona*, Zagreb 1994.
- E. Marin 1998 Emilio Marin, *Korespondencija De Rossi – Bulić u Arheološkom muzeju u Splitu*, Acta Congressus Internationalis Archaeologiae Christianae, XIII, sv. I, Split 1998, 397-406.
- Ch. Molette 1990 Charles Molette, *La discussion autour des martyrs de Salone au tournants des XIXe-XXe s.*, u: D. Šimundža (ur.), *Počeci hrvatskog kršćanskog i društvenog života od VII. do kraja IX. stoljeća*, Split 1990, 189-219.
- I. Ostojčić 1984 Ivan Ostojčić (ur.), *Korespondencija Frane Bulić – Hippolyte Delehaye*, Split 1984.
- B. Poparić 1934 Bare Poparić, *Don Frane Bulić*, Hrvatska revija VII, br. 10, Zagreb 1934, 505-526.
- O. Randi 1926 Oscar Randi, *L'archeologo mons. Francesco Bulić*, L' Europa orientale VI, br. 10-11, Roma 1926, 580-587.

Summary

Josip Dukić

Salona Christiana – The Written Legacies of Rev. Frane Bulić In the Library of the Central Theological Seminary In Split

Key words: Frane Bulić, *Salona Christiana* - legacy, Central Theological Seminary in Split, Catholic Faculty of Theology in Split, Archaeological Museum in Split, Faculty of Humanities in Splitu - History Department, Cultural Heritage Conservation Department in Split, Zvonimir Cultural Centre in Solin

Reverend Frane Bulić (Vranjic, 4 October 1846 – Zagreb, 29 July 1934) is among the best known priests of the Church of Split, taking a key position in the Croatian archaeology. The most fruitful work of Rev. Frane were the excavations, protection, studying and publishing Salonitan and other monuments. For this work, Duje Rendić-Miočević called Rev. Frane »the Croatian Schliemann«. Before his death in 1934, Rev. Frane bequested to the Central Theological Seminary in Split (Centralno bogoslovno sjemenište), where he had received his theological education (1865-1869), that is, to the its Library that is now managed by the Catholic Faculty of Theology (Katolički bogoslovni fakultet), 28 volumes of manuscripts and printed materials related to *Salona*, but to other similar topics as well. Unfortunately, one volume has been lost, wherefore there are 27 volumes in the Library now. The volumes are arranged chronologically, from 1880 till 1934. In one of his letters, Rev. Frane wrote: »Since they do not want to link Split with Europe by any kind of railway, may it be linked by my correspondence.« Since this legacy is hardly available to researchers because of the damages it has suffered, in 2014, 80 years after Frane's death, commenced was the project of arranging his entire legacy, participated by several institutions of Split. The project bearers are the Catholic Theological Faculty of the University of Split, and collaborators are the Archaeological Museum in Split, the History Department of the Faculty of Humanities (Filozofski fakultet, Odjel za povijest) of the University of Split, the Historic Monuments Conservation Department in Split of the Cultural Heritage Administration of the Ministry of Culture (Ministartvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Splitu) and the Zvonimir Cultural Centre (Dom kulture Zvonimir) in Solin. Two phases of the projects have been completed and the third is under way. By the summer of 2017, students of the Catholic Theological Faculty scanned and listed the materials in the Theological Seminary Library as well as two volumes in the Archaeological Museum in Split.

Translated: Radovan Kečkemet

